

Mirsad Rastoder

SENA

- Rijetko sijedam u baštu hotela na uglu glavne i one druge ulice. To mjesto mi liči na osmatračnicu u kojoj oni što su im uši veće od glave skupljaju haberove: ko se, kako, s kim i zašto kreće čaršijom. O tome, zatim, naširoko divane, a ja takve ljude prezirem i ne trpim. Toga dana sretoh se sa Medom, jaranom iz studentskih dana, kojeg sigurno znaš po humanitarnim akcijama iz devedesetih, pa da ne gubimo vrijeme, sjedosmo za prvi slobodni sto. Dugo se nijesmo vidjeli te prvo srdačno razmijenismo ono uobičajeno: - Kako si? Šta se radi? Jesu li djeca uzlećela?

- Otkad je "*Dobardan*" tako skup, Dimo?—neko će ka nama prijekorno.

Okretoh se na tu stranu. Za leđima, za stolom tik iza nas, srete me poznato lice iz gimnazijskih dana – Špiclov, koji je, kao i uvijek, i sad uzletio među funkcionere novoformirane vlasti. Stalno je visio na sličnim osmatračnicama, premještao s jednog ramena na drugo partije i stranke, koristeći novonastalo doba u kojem čast i poštenje vrijede koliko pačarva kraj sadžaka.

- I hajvani kad se sretnu pozdravljaju se mukanjem, govorio je tvoj rahmetli otac – osmjehivao mi se. Ustadoh i naklonih se teatralno:

- O, dobar dan vam želim, ministre! Znam da pomoćnicima rastu uši od sluteće funkcije. Izvinite što vas nijesam primijetio, inače bih pretrčao preko ulice da vam se javim i pozdravim - rekoh ne skrivajući ironiju. I upamtite: dobro se ne kupuje, ono se želi. A ja velim: ako ti je prijatelj, radovaće se što ti je dan dobar, a onim drugima biće krivo.

Premjestih se na slobodnu stolicu i laktom ovlaš dotakoh Medov, da vidi one kojima se obraćam.

- Neka, neka, znamo se! Samo se čudim, čöče, okle ti više snage da se i dalje tako šut zalijećeš na vlast - činio se da ga se ironija moja ne dotiče. Nasmija se: - Daleko bi ovaj dogurao da nam se pridružio - ubijeđeno klimnu glavom prijateljima za stolom

- Ja šut, bez rogova, a primjećujem da su vaši sve veći što vam se imovina na račun sirotinje uvećava. I vrlo sam ponosan što mogu da sumnjam, a ne da veličam te vaše uspjehe, i da duginim bojama

premazujem sivilo i bijedu koju uporno raspirujete.

- Nije to tako, druškane - izgovori zvanično, pa mekšim tonom uz kiselkasti smiješak dodade – Još si mi ti inadžija stara.

Okrenut prema svom prijatelju, čujem kako objašnjava za stolom, da sam jedan od istrajnih boraca za pravdu, održanje i oživljavanje Bihora i sjevera Crne Gore, i da sam mnogima pomagao, pa i njemu kad mu je bilo gusto. On je tipičan predstavnik poltrona i ulizica, koji, po svaku cijenu, žele da ostanu u kontaktu sa ljudima koji im mogu zatrebati. Vjerovatno je poslije čuo, ima taj radarske uši, da smo u razgovoru pomenuli Petnjicu, Šipovice, Lađevac, pa se uđenu:

- Reci mi, kad ćemo zajedno u Bihor?

- Nijesu nam putevi i želje iste, gospodo. Vas vuče potreba da saberete glasove preostalih staraca, čiju djecu po svijetu razjuriste, a ja i slični put do Bihora proširujemo i od korova čistimo, da bi im se đeca na zgasla ognjišta iz tuđine vraćala.

- Umijem ja, i mogu, s tobom i drugačije zborit!

- Znam. Možeš i cio Bihor u lovište da... - ne dorekoh, jer on se okrenu onima što su s njim za stolom sjedjeli i u istu trubu duvali.

- E, da mi nije tako drag..! – ne završi ni on - Vazda sam se falio i dičio što mi je školski drug – reče im, pa se opet okrete ka nama, kao da provjerava jesmo li ga čuli.

- Znam, znam, volite vi, trebaju vam ovakvi, kultivisane bundžije, koji od vas ne traže ni kad im što baš treba, ne moljakaju, samo pomalo zakeraju i bore se za ideje, koje, kad vam pogoduje prisvajate i kao svoje prodajete, kao što gramzivi hodža prodaje zapise. A nije vas briga što će se ostvariti. Doduše, smijemo malo i da vas kritikujemo, samo da vas za imovinu i bankovne račune ne prozivamo.

- Idi, bre, sad si ga baš prećerao! - reče, zlurado se smijući.

- Konobar, daj piće ovim ljudima! – viknu glasno ka šanku.

- Hvala, evo pijemo i odlazimo – reče Medo.

- Izvinite gospodo, moja slobodnjačka malenkost se u ovako elitnom lokalu ne snalazi najbolje, ne osjeća se opušteno i prijatno - rekoh, više zbog onih za njegovim stolom za koje sam bio uvjeren da se bave mutnim i sumnjivim poslovima.

Okrenuh se ka Medu. Zatečen, zurio je u mene upitnim pogledom. Na trenutak smaragdnu boju njegovih očiju preli modri,

iznenađeni val. Osmjehnu se toplo, pokajnički. Saučesnički klimnuh glavom. On se odavno navikao na život u Njemačkoj da bi razumio ono gnjevno što se između rečenog moglo samo naslutiti. Ne zna on, ili je zaboravio, da u ovoj zemlji utiru znavene, a gaje one koji produžavaju vrstu podaničkog puka. Ne zna on, a ja nemam snage ni volje da mu sad kvarim raspoloženje i objašnjavam toliku sklonost nekih ljudi da bleje i trče ka solilima vlasti, čak i kada je čine ovakvi, koji bi sa majke ćefine skinuli i prodali.

- Izvini, ne sjećam se o čemu smo ono divanili? – rekoh, leđa okrenuvši Špiclovovom stolu, dajući mu time do znanja da se više ne upliće u razgovor. U istom trenu mi pažnju privuče žena, koja, gegajući kao patka i pogurena kao da čitavu Podgoricu na plećima nosi, pređe preko ulice i krenu ka bašti hotela. Ličila je na dobru ženu iz naših krajeva.

- Zdravo, generacijo – reče prišavši. Osmjehnu se sjetno, pa, vjerovatno se sjetivši, brzo šakom pokri škrbave zube; smežurani i ispijeni obrazi joj se na tren zarumenješe, pa zastiđeno pobjeđeše.

- Seno! – uskliknuh radosno, pružih ruku ka njoj. Ona se štregnu, kao da je moj pokret iznenadio, i šepajući poče da uzmiče, pljuckajući u njedra kao da se brani od uroka. Kao muha bez glave, nekako se u polukrug gegajući, dotetura do stola ispred nas i pokaza rukom na čašu s vodom. Medo joj pruži čašu, a ja priskočih da je pridržim. Htjela je, kao nekad davno, nešto da mi šapne, pa pokuša da se podigne na prste; zglobovi je izdadoše, posrnu, pala bi da je ne prihvatih za ramena. Zurila je u moje lice ispitivački, kao Sena onogavnog ljeta kada smo se rastali ispred škole, kad su nam se putevi razdvojili. U njenim isplakanim očima još se pjenušalo tamno, plavo more, iz kojeg na trenutak bljesnuše, baš kao u mom sjećanju, dugim trepavicama zasjenčeni, djevičanski čisti Senini snovi.

- Čuvaj se onog nesoja tamo - šapnu mi zavjerenički, pokazujući na Špiclova - On mi je sebet da često, često prosim i za komad hljeba...

Nijesam skidao ruku sa njenog ramena, a ona je desnu svila oko moga pasa. Kao nekad kad smo se na raskrsnici rastajali i ne sluteći koliko puta ćemo se u životu samo u mislima vraćati u to vrijeme nepriznatih čežnji i neostvarenih sanjarenja.

- Hajde, vrati se - reče i raširi ruke da pokaže kako može sama -

Možda ću zahvaljujući tebi sačuvati vjeru u ljude.

Zgrabih joj ruku i u šaku tutnih novčanicu, pa, postidjen kao da sam joj nešto oteo, a ne dao, okrenuh glavu na drugu stranu. I ona se okrenu i odgega ka sporednoj ulici.

Suze su mi same navirale; prepao sam se, ako ih vidi, to bi je, bojim se, razočaralo.

- Razočaralo! Hm! - ponovih to Medu, pravdajući grč na licu u koji je upitno gledao.

- A šta je može razočarati poslije svega što je Špiclov udesio? – pitam se i sam.

– Vrtio se i muvao oko Seninog brata, dok mu ovaj nije izmolio prelaznu ocjenu iz matematike. Poslije se Špiclov povezo s nekim đilkošem iz Titograda koji je u naš kraj dolazio sa novim autom što mu je tata kupio za upis na ekonomski fakultet. Uzgred je prodavao markiranu odjeću iz Italije. Namazan svim uličarskim mastima, vrtio se po čaršiji, a Špiclov mu pomagao da se približi Seni. Lijep i šarmantan, u najskupljoj italijanskoj odjeći, odavao je utisak zrelog momka koji može sve da joj pruži. Sačekao je u Pudgorici sa cvijećem i skupim je poklonima darivao, čak uredio i neku garsonjeru, samo za nju. Naivna, neiskusna i željna izazova, čista srca je povjerovala u sva njegova obećanja i laži. Odrekla se svojih snova i ušla u lavirint tuge. Ni slutila nije da je iz sunčanog dana zakoračila u tamu, da će joj se život pretvoriti u pravi pakao.

Izmišljala je opravdanja za njegove kockarske seanse, skrivanje od milicije zbog krađe u Bariju, saznanje da umjesto četvrte godine nije položio ni jedan ispit iz prve... Kockari i pijanci su neizlječivo bolesne osobe, dragi moj prijatelju. Nikada se ne bi oženili da ne postoje djevojke koje vjeruju da samo one mogu od te bolesti da ih izliječe. I Sena je vjerovala da će poslije rođenja bebe sve biti bolje, da će nastaviti studije.

Nekako u to vrijeme umro joj je svekar, finasijska podrška i nevoljni saučesnik propasti, platiša dugova svog sreća - sina raspikuće. Niko nije znao šta i kome još duguje, tek ubrzo su morali da prodaju sve što su imali, da joj muža ne ubiju. Prijetili su mu isti oni sa kojima je otvarao, bančio i zatvarao kafanu.

Svojim roditeljima nije smjela da priča, plaćući je ostavljala

ćerkicu kod njih pod izgovorom da mora da sprema ispite. Laži su je vodile sve dublje u propast, jer nije htjela da se suoči sa istinom i prizna što se, zaista, dešava. Ne ličeći više na sebe, počela je iznutra umirati.

Plavokosa princeza, đak generacije, ćerka profesora matematike se izgubila. Mislili smo da će biti naš uzor i u zrelosti, al' su je odveli u ponor. "Ne tugujem ja što se rodila ćerka, no ne znam kakva će je sreća grijati", govorio je rahmetli Ibrahim. Tek kasnije sam shvatio da su ženska osjećanja intenzivnija i samim tim krhkija. Kad se zalijepe za nekoga, sagorijevaju dugo i bolno.

Hvatala se za svaku slamku jer je stablo porodice nestalo. Neki rođak se sažalio, dao im staru baraku u predgrađu da stanuju. Ubrzo je našla i posao u fabrici protivgradnih raketa. Kao da je sunce ogrijalo. Ponadala se da će napokon uspjeti da gradi toplinu doma svog, sa malo pažnje, mira i ljubavi. Ništa joj nije bilo teško. Rodila je i drugu djevojčicu. Brinula se o djeci i njemu kao da su jedina bića na ovom svijetu. Džaba, nesatajao je po nekoliko dana i pijan dolazio pred zoru da traži novac, sve grubljim udarcima prijeteci da će joj polomiti kosti. Potpuno izbezumljen sačekao je jednog dana blizu fabrike i tražio da mu da platu koju je primila. Za nevolju pokušala je da se brani i dobila nekoliko udaraca u lice i stomak, od kojih je pala preko betonske podzide i slomila kuk. Priča se da je kasnije, sa dobrovoljcima oko Dubrovnika, bio jedan od najokrutnijih ubica na ratištu. sve dok nije skinuo ikonu sa zida ispod koje je bila kapisla za minu. Ne znam na koju stranu mu je duša odletjela; u Dženet ili u Džehenem, Raj ili Pakao, svejedno – rekoh u Medov zburjani pogled.

Ćutali smo neko vrijeme. Ja sam nesvjesno prstom gladio rub čaše. On je gledao negdje u daljinu. Cijuk stakla vrati nas nazad, za sto. Medo otpi gutljaj, nakašlja se pa sjetnim glasom izusti:

- Jeli se time spasila?

- Poslije rata Špiclov je postavljen za stečajnog upravnika fabrike i čim je zasio u fotelju, Seni je potpisao rješenje o otkazu. Čistila je ulaze, prodavala cvijeće na pijaci da prehrani djecu. Kad se nesreća, kao zao čovjek, na nekoga navrže, ne umije da stane. Tako je i Senu neprestano pratila. Starija ćerka je sa osamnaest godina završila u domu za narkomane. Otrovali su je u školskom dvorištu. Mlađa studira psihologiju i mogla bi ispuniti Seninu posljednju nadu, ako do tada preživi.

*

- Oprosti, ne znam šta mi bi da ti ovo pričam! A da, pomenuo si da si u Frankfurtu vidio Meda...?

- Jesam. Dao mi i poklo za nekkavu Senu... poslao je. Evo!

- A, mogu li ovo da zapišem?

- Piši, slobodno! Vi novinari svašta pišete, pa neka se zna i dio istine o Seni. O njenom pogrešnom koraku i vremenu prevare, sebičnosti, laži i neviđene pohlepe, koja ubija sve što je ljudsko.